

8.

A szövegmondatok adott és új információ szerinti tagolásának elemzéséhez

DOBI EDIT

Bevezetés

Dolgozatomban a pragmatikai aspektus rendszernyelvészetbeli jogosultságát mutatom be, az adott és az új információ mondatbeli szerveződésének vizsgálatára támaszkodva.

Ezúttal azt nem vizsgálom behatóan, hogy a mondatok adott és új információ szerinti tagolása maradéktalanul megegyezik-e a téma-réma szerkezet értelmezésével, vagy azokéval a fogalompárokéval, melyeket a szakirodalom az előbbivel azonos vagy hasonló jelentésben használ: mint pl. téma-propositum, topic-comment.

Abból indulok ki, hogy az adott-új információ szerveződése leginkább a logikai struktúra topik-fókusz, illetve semleges tartomány-fókusz szerkezetének felel meg.¹ (A generatív nyelvtan fókusz-előfeltevés szerinti tagolásról is beszél.) É. Kiss Katalin a magyar mondat szerkesztés alapszabályának a topik-predikátum szerveződést tartja. A mondat első kötelező hangsúlya — a fókusz — a predikátum első tartalmas összetevőjére esik. A fókusz egy mozgatósi művelet eredményeképpen mindig az ige előtti pozícióba kerül, és a mozgatóssal együtt az adott összetevő nyomatékot is kap. Ez azonban a magyar mondatokra nem teljes érvénnyel jellemző, ha ugyanis a mozgatóssal nem történik meg, azaz az ige előtti helyre nem kerül összetevő, a nyomatékot az ige hordozza, azaz ún. fókuszjegyet visel (É. Kiss 1998: 30).

A nyelvészetben a pragmatika fogalma összefonódik a kommunikációban megvalósuló nyelvi formák aktualitásával, a kommunikációs helyzet tényezőitől való függőség nyelvi vetületével. Ezzel összhangban a nyelvészeti-pragmatikai elemzés az aktuális kommunikációs helyzetben létrejövő nyelvi alakulatok vizsgálatát jelenti. Ennek oka bizonyára a „nyelvrendszer-egység” és a „nyelvhasználat-egység” fogalmak értelmezésében keresendő: kissé leegyszerűsítve a rendszer elemei adott ko- és/vagy kontextustól független jelenségek, a nyelvhaszná-

¹ A logikai struktúra a mondat szerkezetnek az a síkja, amelyhez — elkülöníthető topik, fókusz, predikatív rész miatt — az értelmezést lehetővé tevő prozódiai jegyek rendelkeznek.

A leíró szövegnek az új információ elhatárolásának módszereit áttekintve több olyan eszközt említenek, amelyek az új információ fókusz helyzetével állnak összefüggésben. Ilyen például a mondat hangsúlya, a kiegészítendő kérdés, illetve a tagadott mondatösszetevő tesztje.

lat elemei pedig éppen az aktuális ko- és/vagy kontextus hatására jönnek létre észlelhető formájukban.²

Ha a szemiotikai elemzés sokak által elfogadott, szintaktikára, szemantikára, pragmatikára való tagolódásából indulunk ki, akkor az is láthatóvá válik, a használatelemek elemzésében a szintaktikai, a szemantikai és a pragmatikai szempont egyaránt érvényesül. A rendszerelemek vizsgálata rendszerint szintaktikai és szemantikai (grammatikai) alapon áll, pedig a pragmatikai szerveződés a nyelvi rendszerben is érvényesül, amennyiben a rendszermondatot mint potenciális szövegmondatot tekintjük a nyelvi rendszer egységének.³

A nyelvi egységek használati lehetősége tehát leginkább azt a potenciális nyelvi környezetet jelenti, amelyben ezek úgy fordulhatnak elő, hogy a jólformáltság kritériumát nem sértik meg. A rendszermondatok pragmatikája olyan — elsősorban szerkezeti — sajátságokat jelent, amelyek meghatározzák az adott mondat használati lehetőségeit. A mondat ilyen szerkezeti sajátsága többek között az adott és új információ szerinti tagolás is.

A megértés felől közelítve Pléh Csaba három szerkezetet tulajdonít a mondatnak, melyeknek egyike szintén az adott és az új információ szerinti tagolás. Ez a felfogás — Pléh szavaival — „az adott információt hallgatóorientált kategóriaként kezeli, mely arra vonatkozó modellt fedne le a beszélőnél, hogy szerinte éppen mi aktív a hallgató műveleti képzetében, mi jár a hallgató fejében. Ennek forrásai lehetnek általános ismeretek is, de főként az éppen folyó szövegből az előzmény reprezentációja” (Pléh 1998: 55).

Az alábbiakban először röviden ismertetem a szövegmondatok leírásának általam célszerűnek gondolt elméleti keretét, valamint értelmezem ennek kulcsfogalmait. A keret bemutatásában ezúttal nem törekszem teljességre⁴, csupán azokat a mozzanatokot emelem ki, amelyek a szövegmondat leírása szempontjából a jelen dolgozat keretében lényegesek. Ezt követően egy szövegkörnyezetéből kiemelt szövegmondathoz rendelt rendszermondat szórendi változatait vizsgálom. Azt elemzem, hogy a rendszermondathoz — aktuális ko- és/vagy kontextuális ismeretek nélkül — milyen sajátságokra alapozva lehet hozzárendelni

² A kotextus és a kontextus fogalmát Petőfi S. János terminológiája szerint használom. Ebben a keretben a kotextus az adott szövegkörnyezetet, a kontextus pedig a szituációt jelenti.

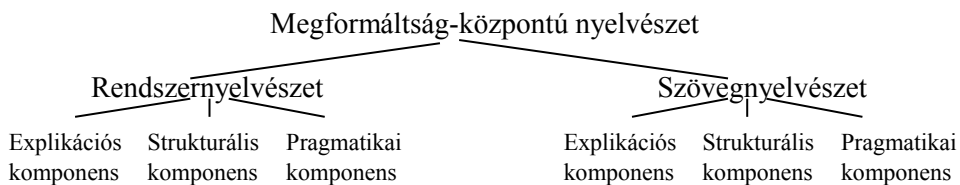
³ Figyelmet érdemel, hogy a 70-es évektől kezdve egyre inkább jelennek meg olyan törekvések, amelyek a pragmatika helyét a nyelvelmélet keretén belül jelölik meg. Hartung, Conrad és Steube például a kompetencia értelmének kiszélesítését javasolja, vagyis azt, hogy a nyelvi kompetencia körébe ne csak annak eldöntése tartozzon, hogy egy adott mondat grammatikailag helyes-e, vagy sem, hanem azé is, hogy az adott mondat helyesen került-e felhasználásra, azaz megfelelő szituációban, helyen stb.

⁴ Bővebben lásd: Dobi 2000.

adott és új információ szerinti tagolást, ezzel meghatározva potenciális használati feltételeit is.

A szövegmondat-leírás elméleti kerete és alapfogalmai

Az alábbiakban azokat a nyelvészeti diszciplínákat tekintem át röviden, amelyek a szövegmondat reprezentációjának alapjául szolgálnak. (Az interdiszciplinaritás kérdésére itt nem térek ki.)

A **megformáltság-központú nyelvészet** tisztán nyelvészetinek tartható diszciplínát foglal magában, olyan nyelvészeti ágakat nem, amelyeknek kutatási tárgya bár nyelvi természetű, a vizsgálat szempontjai már nem tekinthetők tisztán nyelvészetinek (pl. pszicholingvisztika, szociolingvisztika, etnolingvisztika). A „megformáltság” itt egyaránt jelenti nyelvi egységek szintaktikai, szemantikai, logikai, prozódiai szerkezetét attól függően, hogy az elemzés célja éppen melyik szerkezeti sík leírása. A „megformáltság-központú” elnevezés tehát nem tesz különbséget a ko- és/vagy kontextustól függő, valamint a tőle független megformáltság között. A megformáltság-központú nyelvészetnek két összetevője a rendszernyelvészet és a szövegnyelvészet, mivel a szövegmondatok leírása a hozzájuk rendelhető rendszermondatok reprezentációján alapul.

A megformáltság-központú nyelvészetben belül a **rendszernyelvészet** feladata olyan nyelvi rendszerbeli struktúrák — például rendszermondatok — vizsgálata és leírása, amelyek egy valamilyen módon értelmezett nyelvi kompetencia jólformáltsági feltételeinek eleget tesznek.

A **szövegnyelvészet** feladata, hogy a szövegben vagy önálló szöveggé váló szövegmondatok szintaktikai és korreferenciális struktúráját reprezentálja a szövegből kiindulva az aktuális ko- és/vagy kontextus függvényében. Ebben az egyes szövegmondatoknak megfeleltethető rendszermondatok — mint pragmatikai paramétereiktől megfosztott szövegmondatok — reprezentációjából indul ki. A szövegmondat-reprezentáció ezért egyaránt támaszkodik magára a nyelvi rendszerre, a nyelvi rendszer elemeinek használatára, illetve a világra vonatkozó ismeretekre is. Tehát a szövegnyelvészeti és a rendszernyelvészeti szempont együttes érvényesítésén túl a világra vonatkozó tudást is kíván.

Mind a rendszernyelvészeti, mind a szövegnyelvészeti reprezentációban három komponens vesz részt: egy **explikációs**⁵, egy **strukturális** és egy **pragmatikai komponens**.

A rendszernyelvészen belül:

– A **strukturális komponens** nyelvi-szemantikai, lexiko-szintaktikai, logikai szempontból írja le a rendszermondat összetevőit, illetve egyes szerkezeti síkjait.
– A **pragmatikai komponens** annak vizsgálatával és leírásával foglalkozik, hogy a rendszer elemei milyen feltételek teljesülése esetén válhatnak valamely kotextus és/vagy kontextus részévé. Ez a nyelvészeti ág kiinduló szerkezetekből rendszermondatok, azaz potenciális szövegmondatok halmazát hozza létre. Ebben az értelemben a potenciális szövegmondatok pragmatikai paraméterekkel ellátott kiinduló szerkezetek. A pragmatikai paraméter kifejezés úgy értendő, hogy a kiinduló szerkezeteknek nincs referenciájuk, míg a rendszermondatok (potenciális szövegmondatok) potenciális referenciájúak. Más szóval: a kiinduló szerkezetekből olyan rendszermondat-osztályok hozhatók létre, amelynek elemei összetevőikben megegyeznek, az összetevők lineáris elrendezésében és prozódijában azonban különböznek. A rendszernyelvészet pragmatikai komponensének az a feladata, hogy ezekhez a rendszermondatokhoz hozzárendelje azokat a ko- és kontextuális használati feltételeket, amelyeknek teljesülniük kell ahhoz, hogy adott ko- és kontextusban szövegmondatként legyenek realizálhatók.

A szövegnyelvészen belül:

– A **strukturális komponens** a szövegmondatoknak megfeleltethető rendszermondatok levezetéséért felelős.
– A **pragmatikai komponens** feladata az, hogy megállapítsa, hogy a megfeleltetett rendszermondatok használati feltételei közül az adott szövegmondat esetében melyik teljesül.

Az, hogy mind a rendszernyelvészeti, mind a szövegnyelvészeti elemzés strukturális és pragmatikai aspektust is mutat, a vázolt szövegmondat-reprezentációnak azt a vonását jelzi, hogy szövegmondatok szerkezeti elemzése csak a pragmatikai befolyásoltság figyelembevételével lehet releváns.

A fentebb vázolt elméleti keretben három fogalmat szükséges értelmezni: a **kiinduló szerkezet**, a **szövegmondat** és a **rendszermondat** fogalmát.

A differenciálatlan mondatterminus helyett a rendszermondat és a szövegmondat megkülönböztetését az kívánja meg, hogy a nyelvészet keretébe a rendszernyelvészet és a szövegnyelvészet is beletartozik.

A kiinduló szerkezet olyan struktúra, amelynek semmiféle referenciális értéke nincs, pusztán szósornak tekinthető. Az alábbi ábra a mondat két arcát szemlélteti.

⁵ Az explikációs komponens értelmezésével — amely a mondat szemantikai reprezentációjáért felelős — itt nem foglalkozom. (Lásd: Dobi 2000)

1. <i>Ezért okoznak annyi^bajt.</i>	2. <i>Ezért annyi^bajt okoznak.</i>
3. <i>Okoznaék ezért annyi^bajt.</i>	4. <i>Okoznaék annyi^bajt ezért.</i>
5. <i>Annyi^bajt okoznaék ezért.</i>	6. <i>Annyi^bajt ezért okoznaék.</i>

Ahhoz, hogy a feladat első részét megoldhassuk, célszerű megvizsgálnunk, mi jellemző az egyes összetevőkre a különböző szórendi variációkban. Az egyes mondatok összetevőihöz rendszernyelvészeti ismeretek alapján az alábbi információértékek rendelkeznek:

1. <i>Ezért okoznaék annyi^bajt.</i>
<i>ezért:</i> adott (anafora)
<i>okoznaék:</i> új
<i>annyi bajt:</i> adott (tudati tartalék)/új	2. <i>Ezért annyi^bajt okoznaék.</i>
<i>ezért:</i> adott (anafora)
<i>annyi bajt:</i> új (fókuszban)
<i>okoznaék:</i> új
3. <i>Okoznaék ezért annyi^bajt.</i>
<i>okoznaék:</i> új (fókuszjeggyel)
<i>ezért:</i> adott (anafora)
<i>annyi bajt:</i> új	4. <i>Okoznaék annyi^bajt ezért.</i>
<i>okoznaék:</i> új (fókuszjeggyel)
<i>annyi bajt:</i> új
<i>ezért:</i> adott (anafora)
5. <i>Annyi^bajt okoznaék ezért.</i>
<i>annyi bajt:</i> új (fókuszban)
<i>okoznaék:</i> új
<i>ezért:</i> adott (anafora)	6. <i>Annyi^bajt ezért okoznaék.</i>
<i>annyi bajt:</i> adott (topik/tudati tart.)
<i>ezért:</i> adott (fókuszban)
<i>okoznaék:</i> új

Az összetevők sajátágainak összefoglalása:

- Az *ezért* logikai pozíciójától függetlenül, anafora szerepe miatt mindig adott információra utal;
- az *okoznaék* mindig új információt hordoz (vagy fókuszjegye miatt, vagy mert az előtte, a fókuszban álló összetevő hatókörébe vonja);
- az *annyi^bajt* adott vagy új szerepe logikai pozíciójától függ: fókuszhelyzetben vagy új információra utal, és kataforikus szerepe érvényesül, vagy a tudati tartalékunkat mozgósítva azonosítható ismert információra utal; topikhelyzetben ismert információt hordoz, mert ebben az esetben kataforikus szerepe nem érvényesülhet; a preditakív szerkezet hangsúlytalan részeként (az ige után) exoforikus és kataforikus szerepben állhat.

Az adott és az új információ logikai struktúrával való általánosított összefüggése tehát a következőképpen fogalmazható meg: a fókuszban mindig az új információ áll, kivétel lehet a közelre mutató anaforikus névmás, amely ismert információra utal. Amennyiben az ige előtti fókuszpozíció explicit verbális elemmel nincs kitöltve, a fókuszjegyet az ige viseli. A fókuszjeggyel rendelkező vagy fókuszjegy nélküli ige utáni hangsúlytalan mondatszakaszban a névmási utalás

minősége (azaz az adott összetevők lexikai tulajdonsága) határozza meg az információ jellegét: a közelre mutató névmás általában a szövegelméletből ismert, a távolra mutató névmás pedig valóságra vonatkozó tapasztalatunk alapján ismert információt hordoz.

Az egyes összetevők sajátosságainak ismeretében meghatározható, hogy ezek a tulajdonságok milyen feltételeket szabnak meg az egyes potenciális szövegmondatok lehetséges környezete számára. Az alábbiakban azt tekintem át, hogy az adott összetevők hatféle lineáris elrendezése milyen használati feltételek mellett tölthet be kommunikációs szerepet, azaz válhat szöveg, illetőleg kommunikációs szituáció részévé.

1. Ezért okoznak annyi bajt.

Az összetevőknek ez az elrendezése kétféle használatot tesz lehetővé:

- a) Állhat önálló mondatként, amely egyetlen vagy akár több szövegmondatból álló szöveg vagy szövegrész lezárása. Ebben az esetben az *annyi^bajt* összetevő előfeltevésre, tudati tartalékra való utalás. Például: *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Ezért okoznak annyi bajt.*
- b) Állhat tagmondatként is. Ebben az esetben az *annyi^bajt* összetevő kataforikus szerepe kívánja meg a folytatást. Például: *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Ezért okoznak annyi bajt, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*

2. Ezért annyi^bajt okoznak.

Az összetevőknek ez az elrendezése az első változathoz hasonló kontextust kíván azzal a különbséggel, hogy az *annyi^bajt* kataforikus elem ebben a szerkezetben összetett mondat főmondatának utaló elemeként nagyobb nyomatékot kap (amint fentebb láthattuk: fókuszhelyzete miatt).

Tehát mindkét használata helyes. Például:

- a) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Ezért okoznak annyi bajt.*
- b) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Ezért annyi bajt okoznak, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*

3. Okoznak ezért annyi bajt.

Ez az összetevősorrend is állhat mondatként és tagmondatként is. Az ige hangsúlyos fókuszhelyzete miatt a cselekvés a nyomatékos új információ. Mivel az *annyi^bajt* kataforikus elem a szerkezet végén áll — hangsúlytalan helyzete ellenére is — zökkenőmentessé teszi a folytatást, azaz a főmondatból hiányzó mondatrész kifejtését. Például:

- a) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Okoznak ezért annyi bajt.*
- b) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Okoznak ezért annyi bajt, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*

4. *Okoznak annyi bajt ezért.*

Ez az elrendezés a felsorolt változatok között az első, amelyben az *ezért* anaforikus utaló elem követi az *annyi^bajt* (kataforikus vagy exoforikus) utaló elemet. Ez a változat csak mondatként állhat, összetett mondat főmondataként való használata nem jól formált. Az a benyomásunk, hogy az anaforikus elem utaló ereje mintha a kataforikus elem utaló ereje ellen hatna. Az *annyi^bajt* összetevő ezért inkább tudati tartalékunkra utal (azaz arra, hogy a bűnözők sok bajt okoznak), mintsem előre, valamiféle kívánt folytatásra. Például:

A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Okoznak annyi bajt ezért.

(**A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Okoznak annyi bajt ezért, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*)⁹

5. *Annyi bajt okoznak ezért.*

Az összetevőknek ez a lineáris elrendezése mondatként és tagmondatként is szerepelhet. Az *annyi^bajt* tehát lehet előzetes tudásra való utalás, de lehet kataforikus utalás is. Az utóbbi szerepét elsősorban hangsúlyos fókuszhelyzete támogatja. Például:

a) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Annyi bajt okoznak ezért.*

b) *A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Annyi bajt okoznak ezért, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*

6. *Annyi bajt ezért okoznak.*

Erről a elrendezésről ugyanaz mondható, mint a 4. változatról. A különbség annyi, hogy itt az *ezért* anaforikus utaló ereje hangsúlyos fókuszhelyzete miatt még erősebb, így az előtte álló *annyi^bajt* összetevő nem lehet kataforikus utalás, azaz itt is előfeltevésre, tudati tartalékra utal. Például:

A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Annyi bajt ezért okoznak.

(**A rendőrség nem tudja megfékezni a bűnözőket. Annyi bajt ezért okoznak, hogy nehezen lehet úrrá lenni a helyzeten.*)

A potenciális használati feltételek ismeretében ki tudjuk választani azt a szórendi változatot, amely a legkevésbé fordulhat elő a megjelölt szöveghelyen, illetve azt, amelyiknek az alábbi szövegrész leginkább állhat eredeti szövegkörnyezeteként.

... [1] *A vulkánok, ha jól kipucolják őket, szabályosan, enyhe lánggal égnek, kitörések nélkül.* [2] *A vulkánkitörések olyanok, mint a mi kéménytűzeink.* [3] *Mi itt a Földön nyilván túl kicsinyek vagyunk hozzá, hogy rendszeren kipucoljuk a vulkánjainkat.* [4]

A kis herceg némi kis szomorúsággal kigyomlálta az utolsó majomkenyérfa-hajtásokat is. ...

⁹ A * az adott mondat helytelen voltát jelzi.

Az adott szövegelőzmény mind a hat szórendi változat használati feltételeit megteremti. A keresett szövegmondat megformáltságát leginkább az határozza meg, hogy ez a bekezdés utolsó mondata. Ez ugyanis azt is jelenti, hogy a szöveg közvetlen folytatása, azaz a következő bekezdés kezdő mondata nem befolyásolja a keresett mondat megformáltságát.

A szövegelőzmény és a keresett szövegmondat tartalmát ismerve, legkevésbé valószínű potenciális szövegmondatok (intuíciónk alapján) azok, amelyek szórendje a cselekvés nyomatékosságát fejezi ki. Ilyen a 3. és a 4. változat, amelyekben az ige viseli a főhangsúlyt.

Mivel a szövegelőzmény a keresett szövegmondat tartalmának okát fejti ki, a szöveg folytatásaként azok a potenciális szövegmondatok tűnnek legvalószínűbbnek, amelyekben az anaforikus utalás kellő nyomatékot kap. Ilyen az 1. és a 6. változat, amelyekben az anaforikus utalás fókusz helyzetben áll.

Ha a potenciális szövegmondatok helytállóságát valamiféle skálán mutatnánk meg, akkor a fennmaradó két változat (a 2. és az 5.) valahol a legkevésbé és a leginkább helytálló változat között állna. Ennek oka valószínűleg az, hogy az *annyi^bajt* összetevő nem a szövegelőzményre utaló anaforikus elemként szerepel hangsúlyos fókusz helyzetben, hanem olyan utalásként, amelynek tárgya előfeltevéseinkben, tudati tartalékunkban van, ezáltal kevésbé erősen kötődik az okot kifejtő szövegelőzményhez.

Az eredeti szövegrészben az 1. potenciális szövegmondat realizációja található. Tehát az adott és az ismert információk elemzése alapján is legvalószínűbbnek ítélt változatok egyike.

Arra a kérdésre, hogy miért éppen az adott potenciális szövegmondat aktualizálódik az adott szöveghelyen, a következő választ adhatjuk:

A 3. szövegmondatból közvetve kiderül, hogy a vulkánok nem kitörések nélkül működnek, mivel nem teljesül kitörések nélküli működésük feltétele az emberek korlátozott képességei miatt. A valóságra vonatkozó tapasztalataink és elvárásrendszerünk is ezt a feltételezést támogatják. Azaz a 3. szövegmondat azt a következtetést idézi elő, hogy a vulkánok bajokat okoz(hat)nak. Így a vulkánok okozta bajok és ezek oka is adottnak tekinthető: előbbieket az előfeltevéseink, utóbbi a szövegelőzménybeli ismeretek alapján. Ennek a feltételrendszernek az 1. és a 6. potenciális szövegmondat felel meg.

Az elemzés alapján levonható következtetés

Aktuális kotextuális és/vagy kontextuális feltételek ismerete — azaz nyelvhasználatra vonatkozó ismeret — nélkül a kiinduló struktúrák lineáris elrendezéséhez potenciális használati feltételek rendelkezhetők. Ennek oka, hogy bár a magyar nyelv mondatainak szórendje szabad, egyes mondatbeli pozíciók (pl. topik,

fókusz, balra kihelyezett pozíció) meghatározott prozódiai jeggyel, ezáltal interpretációs „utasítással” vannak ellátva.

Az egyes szórendi változatok logikai szerkezete, valamint a verbális elemek bizonyos lexikai sajátosságai az összetevőkhöz az általuk kifejezett jelentéstartalom ismertsége szempontjából releváns jegyet társítanak. Ezáltal a mondat logikai szerkezete, illetve az összetevők lineáris elrendezése szorosan összefügg a mondat adott és új információ szerinti tagolásával.

Az, hogy a rendszermondatokhoz lehetséges adott és új információ szerinti struktúrák rendelkeznek, azt az elképzelést támogatja, hogy a nyelvi rendszer keretén belül potenciális szövegmondatokkal számolhatunk. Azaz: a szövegmondatok rendszernyelvészeti megközelítésében pragmatikai szempont is érvényesül.

Irodalomjegyzék:

Dobi Edit 2000. A korreferencia-elemzés kérdésének rendszernyelvészeti megközelítése szemiotikai textológiai keretben. In: Dobi Edit—Petőfi S. János (szerk.): *Officina Textologica 4. Korreferáló elemek – korreferenciarelációk. Magyar nyelvű szövegek elemzése. Diskusszió.* Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó. 81–123.

É. Kiss Katalin 1998. A mondat topik–predikátum tagolódása. In: É. Kiss Katalin—Kiefer Ferenc—Siptár Péter (szerk.): *Új magyar nyelvtan.* Budapest: Osiris. 21–30.

Pléh Csaba 1998. *A mondatmegértés a magyar nyelvben.* Budapest: Osiris.

Forrás:

de Saint-Exupéry, Antoine 1971. *A kis herceg.* Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó. 38.